
„SPECIALIOJO EUROBAROMETRO 534: GYVENTOJŲ POŽIŪRIS Į KORUPCIJĄ ES 2023 M.“ REZULTATŲ APŽVALGA

Europos Komisija 2023 m. liepos 5 d. pristatė naujojo „Specialiojo Eurobarometro 534“ dėl gyventojų požiūrio į korupciją rezultatus. Šių metų tyrime iš viso dalyvavo 26 404 ES valstybių narių gyventojai, tarp jų – 1 005 Lietuvos respondentai. Apklausa atlikta tiesioginio interviu būdu 2023 m. balandžio 13 – gegužės 1 d.

„Specialaus Eurobarometro 534“ tyrime naudojama metodologija, kuri pirmą kartą buvo pritaikyta 2013 m. apklausoje ir naudota kituose 2017 m., 2019 m. ir 2022 m. tyrimuose. Šioje apžvalgoje yra pateikiami Lietuvos rezultatai ES27 kontekste lyginant su praėjusių metų ir dešimties metų laikotarpio vertinimais.

1. Korupcijos suvokimas

Dauguma gyventojų (83 proc.) mano, kad korupcijos problema yra paplitusi Lietuvoje. Lyginant su praėjusiais metais, rezultatas pablogėjo nežymiai (2022 m. – 81 proc.), tačiau nuo 2013 m. fiksuojama reikšminga pažanga, kai 95 proc. respondentų teigė, jog korupcija yra paplitusi.

Kita vertus, pastaraisiais metais gyventojai dėl korupcijos situacijos pokyčio yra nusiteikę labiau pesimistiškai negu optimistiškai. Daugiau respondentų mano, kad korupcijos lygis per pastaruosius trejus metus padidėjo (26 proc.) negu sumažėjo (22 proc.). Praėjusiais metais, atvirkščiai, gyventojai buvo nusiteikę optimistiškiau.

Pagrindinės institucijos ir sritys, kurios suvokiamos kaip labiausiai korumpuotos, nesikeitė – tai sveikatos priežiūros sistema, nacionalinio, regioninio ar vietinio lygmens politikai, politinės partijos, viešiesiems konkursams vadovaujantys valstybės tarnautojai ir statybų leidimus išduodantys valstybės tarnautojai. Lyginant šį pokytį dešimties metų laikotarpyje, visų minėtų sričių vertinimai pablogėjo, išskyrus sveikatos priežiūros, kurios korumpuotumo vertinimas – pagerėjo.

2. Politinės korupcijos vertinimas

Gyventojų teigimu, korupcija yra paplitusi tiek nacionalinėse (78 proc.), tiek vietinėse ar regioninėse viešosiose institucijose (81 proc.), tačiau pastarųjų rezultatas, lyginant su praėjusiais metais, pablogėjo (2022 m. – 78 proc.).

Gyventojai taip pat mano, kad politinių partijų finansavimas nėra pakankamai stebimas ir skaidrus. 2023 m. tyrime 22 proc. respondentų teigė, kad finansavimo skaidrumas yra užtikrinamas. Lyginant su praėjusiais metais, ši respondentų dalis reikšmingai sumažėjo (2022 m. – 27 proc.).

3. Korupcijos versle vertinimas

Per daug glaudūs ryšiai tarp verslo ir politikos, daugumos gyventojų (88 proc.) nuomone, veda link korupcijos, o vienintelis kelias į verslo sėkmę yra politinių ryšių turėjimas (65 proc.).

Be to, didesnė gyventojų dalis (66 proc.) mano, kad korupcija yra verslo kultūros dalis, tačiau kartu jie taip pat sutinka su teiginiu, kad favoritizmas ir korupcija kliudo verslo konkurencijai (69 proc.).

4. Korupcijos patirtis

7 proc. Lietuvos gyventojų teigia, kad per pastaruosius 12 mėnesių jie patyrė ar tapo korupcijos atvejo liudininkais, – tiek pat, kiek ir 2022 m. Nors vis dar minimaliai atsiliekama nuo ES vidurkio (6 proc.), nuo 2013 m. padaryta reikšminga pažanga – tuo metu korupcinę patirtį įvardijo 25 proc. gyventojų.

Toliau reikšmingai mažėjo kyšininkavimo patirtis sveikatos priežiūros sistemoje. 2023 m. kyši davė 4 proc. gyventojų, kai 2022 m. – 7 proc. Pokytis nuo 2013 m. siekia daugiau kaip penkis kartus, kai kyši nurodė davę 21 proc. gyventojų. Vis dėlto svarbu atkreipti dėmesį, kad Lietuvoje daugiau kaip pusė gyventojų (52 proc.) kyši sveikatos priežiūros įstaigose davė, nes jautė, jog reikėjo, skirtingai negu ES, kur tokių respondentų dalis sudarė 29 proc. Kartu pažymėtina, kad Lietuvoje gydytojai paprašė arba tikėjosi kyšio iš kas šešto gyventojų (17 proc.), kuomet ES – iš kas ketvirto (27 proc.).

5. Korupcijos toleravimas

Korupciją toleruojančių asmenų Lietuvoje per pastaruosius metus sumažėjo nuo 46 proc. 2022 m. iki 40 proc. 2023 m., tačiau rodiklis vis dar viršija ES vidurkį (36 proc.). Kita vertus, gyventojai tapo nepakantesni bet kokioms korupcijos formoms – dovanoti dovaną, daryti paslaugą arba duoti pinigų už viešąją paslaugą nėra priimtina 72 proc. gyventojų, kai 2022 m. buvo 66 proc., o 2013 m. – 44 proc.

6. Pranešimas apie korupciją

Per pastaruosius metus Lietuvoje reikšmingai sumažėjo gyventojų, kurie patyrė ar tapo korupcijos atvejo liudininkais ir pranešė apie tai, dalis (2023 m. – 5 proc., 2022 m. – 9 proc.). Kita vertus, daugiau kaip pusė gyventojų žino, kur pranešti apie korupciją (53 proc.), ir šis rezultatas antrus metus iš eilės lenkia ES vidurkį ir kaimyninių valstybių rezultatus.

Labiausiai dėl korupcijos pranešimo gyventojai pasitiki policija (42 proc.), specializuota antikorpucine agentūra (35 proc.) ir žurnalistais (27 proc.). STT Lietuvoje antrus metus iš eilės yra tarp trijų didžiausių pasitikėjimą, pranešant apie korupciją, turinčių antikorpucinių institucijų ES.

Pagrindinės priežastys, pateisinančios nepranešimą, išlieka tos pačios kaip ir praėjusiais metais – tai nuostatos, kad sunku kažką įrodyti (42 proc.) ir kad pranešti būtų beprasmiška, nes už korupciją atsakingi asmenys nebus nubausti (40 proc.). Per pastaruosius metus sustiprėjo nuostata, kad nėra apsaugos tiems, kurie praneša apie korupciją (34 proc.). Taigi darytina prielaida, kad šio rodiklio suprastėjimas galėjo turėti įtakos ir su korupcija tiesiogiai susidūrusių ir apie tai nepranešusių respondentų dalies ženkliam sumažėjimui.

7. Kovos su korupcija vertinimas

Kovos su korupcija vertinimas tarp gyventojų išlieka iššūkiu tiek ES, tiek Lietuvoje. Nors 35 proc. gyventojų mano, kad Lietuvoje yra sėkmingų baudžiamojo persekiojimo atvejų,

atgrasančių nuo korupcijos (ir šis rodiklio rezultatas yra aukštesnis už ES vidurkį – 34 proc.), visgi dauguma gyventojų (76 proc.) mano, kad sisteminės korupcijos bylos yra tiriamos nepakankamai (ES – 67 proc.), o teiginiui, jog priemonės prieš korupciją yra taikomos nešališkai ir be paslėptų motyvų, pritaria tik 25 proc. (ES – 35 proc.). Be to, reikšmingai suprastėjo gyventojų vertinamos Vyriausybės pastangos kovoti su korupcija – tik 24 proc. respondentų laiko jas efektyviomis (2022 m. – 30 proc.; ES 2023 m. – 30 proc.).